

Aspectul fizic ca problemă feministă

ÎN 1929, în *A Room of One's Own*, Virginia Woolf a susținut că fiecare femeie trebuie să se gândească „care este relația ei cu lumea într-o continuă schimbare și rotație a mânușilor și pantofilor. . .”² De atunci, acea lume a devenit din ce în ce mai complicată. În universul de astăzi al oportunităților crescânde pentru îmbunătățirea cosmetică, problemele legate de frumusețe au pus provocări din ce în ce mai complexe. Pentru unele femei, preocuparea noastră culturală cu aspectul este o sursă de efort și cheltuieli irosite, o amenințare la adresa bunăstării fizice și psihologice și un declanșator al discriminării la locul de muncă. Pentru alte femei, căutarea frumuseții este o sursă de plăcere și influență și o expoziție pentru identitatea culturală. Întrebarea pentru mișcarea femeilor este dacă este posibil să se găsească un teren comun și să se dezvolte un concept de frumusețe care să fie o sursă de plăcere mai degrabă decât de rușine și care sporește mai degrabă, decât dictează valoarea de sine.

I. Dezbaterile secolului al XIX-lea și începutul secolului XX

Provocările contemporane la adresa practicilor legate de aparență au rădăcini de lungă durată. În timpul primelor două secole ale Americii, femeile „respectabile” nu au folosit „ruj”, o practică asociată cu prostituate.³ Femeile puteau ingera cretă, oțet sau chiar arsenic pentru a obține un ten deschis sau să sărute hârtie creponată trandafirie pentru a-și înroși buzele, dar orice utilizare detectabilă a vopselelor sau pudrelor le pune în pericol reputația.⁴ Frumusețea și virtutea s-au împletit, iar dependența de produse cosmetice era considerată corozivă pentru „sufletul cast” și un semn de depravare morală.⁵ Unele conducătoare ale femeilor de culoare condamnau în mod similar pe oricine dorea să-și albească pielea: „De ce dorește să-și îmbunătățească aspectul? De ce să nu-și îmbunătățească sinele real?”⁶ În ceea ce privește părul, mulți lideri au repetat sfatul lui Marcus Garvey: „Nu-ți îndepărtați încreșturile de pe cap! Îndepărtați-le din creierul vostru!”⁷ Cu toate acestea, forțele pieței au continuat să pună tentația la îndemână din ce în ce mai ușor, iar până la începutul secolului al XX-lea, o mare parte din stigmatul care înconjură produsele cosmetice s-a erodat.⁸ Acestea au devenit considerate o formă de autoexprimare și o emblemă a emancipării, precum și un mijloc de a avansa pe piața matrimonială.⁹ Potrivit Zeldei Fitzgerald, „vopseaua și pudra” reprezentau pentru femei o modalitate de „a-și alege destinele - de a fi concurente de succes în marele joc al vieții”.¹⁰ La începutul secolului XX, sufragetele au susținut folosirea rujului de buze ca simbol al drepturilor femeilor și au încorporat utilizarea acestuia în mitingurile publice.¹¹ Deși unele activiste din acest „prim val” al feminismului au încercat, de asemenea, să lege reforma vestimentară de alte cauze feministe, campaniile lor inițiale au avut puțin succes. În 1851, Elizabeth Cady Stanton și Amelia Bloomer și-au lansat cruciada împotriva corsetelor și a crinolinei purtând fuste scurtate peste pantalonii în stil turcesc, un stil etichetat rapid drept „bloomers”.¹² Câteva alte sufragiste s-au alăturat efortului, dar au renunțat curând după ce jurnaliștii au caricaturizat cu răutate costumul, iar spectatorii au huiduit și au lapidat (pietruit) femeile care le purtau.¹³ Cu toate acestea, mulți doctori, educatori, editori de reviste pentru femei și autori de manuale de sfaturi au susținut cel puțin o anumită reformă, iar „îmbrăcămintea sensibilă”, în afară de bloomers, a apărut treptat.¹⁴ Popularitatea crescândă a bicicletei și a altor forme de exerciții fizice, precum și intrarea femeilor

pe piața muncii remunerate, au întărit în cele din urmă cererea de modă funcțională.¹⁵ În anii 1960, apariția unui "al doilea val" de feminism a adus o provocare mai fundamentală și mai susținută pentru industria frumuseții. În 1968, protestatarii de la concursul Miss America au anunțat boicotarea tuturor produselor legate de concurs și au depus fără menajamente sutiene, brăuri, bigudiuri, gene false și reviste pentru femei într-un "Coș de gunoi al libertății".¹⁶ Deși nu au ars niciun articol de lenjerie intimă, eticheta de "arzătoare de sutiene" a rămas ca un peiorativ universal pentru a caracteriza feministele "radicale".¹⁷

Printre persoanele din acest grup se numărau și autorii unei declarații care însoțea protestul și care explica: "Femeile din societatea noastră sunt forțate zilnic să concureze pentru a obține aprobarea bărbaților, înrobite de standarde de frumusețe ridicole pe care noi înșine suntem condiționate să le luăm în serios." ¹⁸ Pornind de la premisa că "personalul este politic", activistele au renunțat la o serie de convenții odată cu lenjerie intimă. Picioarele nebărbierite și fețele neornamentate au devenit un simbol al "eliberării".¹⁹ Recepția publicului nu a fost diferită de reacția față de primele reformatoare ale vestimentației. Feministele au fost văzute ca fiind "dodoloațe", "moralizatoare", "neîngrijite", care urau bărbații pentru că nu-i puteau atrage.²⁰ Deoarece cele radicale au obținut o atenție disproporționată din partea mass-media, mișcarea feministă timpurie, în general, și critica sa la adresa frumuseții, în special, a fost adesea respinsă chiar și de cei care acceptau majoritatea celorlalte principii egalitare ale acesteia.²¹ În The Sceptical Feminist (Feminista sceptică), Janet Radcliffe Richards a exprimat o preocupare comună: "Imaginea mișcării provine de la indivizii din ea; dacă un număr mare dintre ei sunt neatractivi, mișcarea în ansamblu este obligată să fie și ea la fel." ²² În ultimul sfert de secol, pe măsură ce mișcarea feministă a devenit din ce în ce mai fragmentată, diferitele subculturi au avut diferențe puternice în ceea ce privește aspectul fizic. Încă de la sfârșitul anilor 1960, activistele care militează pentru persoanele grase au căutat să conteste discriminarea pe baza greutateii și să facă din toleranța față de toate dimensiunile corporale o prioritate socială.²³ Începând cu anii 1990, un grup de tinere activiste, autointitulate "feministele din al treilea val", s-au concentrat pe categoriile de opresiune interconectate și pe modalitățile de încurajare a agenției sexuale.²⁴ Pentru unele dintre aceste femei, acest lucru a implicat revendicarea emblemelor convenționale ale feminității - îmbrăcăminte sexualizată și tocuri ascuțite. Pentru altele, cum ar fi cele din subculturile punk rock, a însemnat respingerea imaginilor tradiționale ale feminității și afirmarea unor stiluri deviate - părul verde sau capetele rase.²⁵ Iar pentru feministele îmbătrânite din al doilea val, provocarea a fost găsirea unor modalități de a reconcilia atașamentul lor personal față de feminitate cu angajamentele lor politice.

II. CRITICILE PRACTICILOR DE Frumusețe actuale

În ciuda celorlalte diferențe dintre ele, multe feministe contemporane au exprimat preocupări comune cu privire la normele actuale de înfățișare. Cea mai evidentă este costul. În relatarea sa larg mediatizată, The Beauty Myth (Mitul frumuseții), Naomi Wolf a observat că absorbția femeilor cu privire la aspect "le stoarce bani, timp liber și încredere" ²⁶. Deoarece femeile sunt ținute la idealuri de neatins, munca lor este nesfârșită. Aproape toate zonele corpului feminin au nevoie de ceva. Rezultatul este concentrarea atenției femeilor asupra autoperfecționării mai degrabă decât asupra acțiunii sociale. Costurile preocupării noastre culturale pentru aspect sunt considerabile. Investiția globală în îngrijirea corporală se ridică la peste 100 de miliarde de dolari

americani, iar numai americanii cheltuiesc peste 40 de miliarde de dolari americani pe an pentru diete.²⁷ O mare parte din această investiție nu își atinge efectele scontate sau este indusă de afirmații înșelătoare. Industria de pierdere în greutate este un exemplu în acest sens. Nouăzeci și cinci la sută dintre cei care țin dietă își recapătă majoritatea greutății în decurs de un an până la cinci ani.²⁸ Cu toate acestea, pe tărâmul fanteziei lipsite de fapte al celor care comercializează diete, produsele miraculoase abundă. Printre reclamele vizate de Comisia Federală pentru Comerț se numără gelurile topice, plasturii și suplimentele alimentare care "elimină depozitele de grăsime" și provoacă "pierderea rapidă în greutate" fără "diete sau exerciții fizice".²⁹ Consumatorii risipesc milioane de dolari pe astfel de produse deoarece majoritatea americanilor presupun că producătorii nu ar putea face aceste afirmații fără o bază factuală.³⁰ Cu toate acestea, limitările de resurse au împiedicat agențiile de reglementare federale și de stat să țină pasul cu avalanșa de reclame înșelătoare privind produsele dietetice și cosmetice.³¹ Preocuparea noastră pentru aspect prezintă, de asemenea, riscuri pentru sănătate, inclusiv tulburări de alimentație, diete yo-yo și chirurgie estetică.³² Din punct de vedere al sănătății, obsesia actuală pentru subțirime este greșit direcționată; aceasta compromite capacitatea de reproducere și de muncă și prezice rate mai mari de îmbolnăvire.³³ Cu excepția nivelurilor extreme, greutatea este mai puțin importantă decât condiția fizică în prevenirea bolilor și prelungirea vieții.³⁴ Preocupările legate de aspect sunt, de asemenea, legate de depresie, anxietate și stima de sine scăzută.³⁵ Chiar și încălțămintea la modă are un cost; tocurele înalte sunt un factor important în apariția unor probleme grave la nivelul spatelui și al picioarelor.³⁶ Hillary Clinton a învățat acest lucru pe pielea ei. Într-un sezon de Crăciun, în timpul președinției Clinton, după ce a stat ore în șir la cozi de primire la petrecerile de sărbători, a ajuns să fie ținută la pat din cauza unor dureri de spate.³⁷ Un specialist a concluzionat că "nu ar trebui să mai poarte tocure înalte". "Niciodată?" a întrebat Clinton. "Ei bine, da, niciodată", a răspuns el, și a adăugat: "Cu tot respectul, doamnă, de ce ați vrea să o faceți?"³⁸ Un alt cost al preocupării noastre culturale pentru aspect este discriminarea. Aparența distorsionează judecățile privind competența. CV-urile și eseurile primesc evaluări mai puțin favorabile atunci când se crede că aparțin unor persoane mai puțin atractive.³⁹ Persoanele supraponderale sunt considerate ca având obiceiuri de lucru mai puțin eficiente și o capacitate mai redusă de a se înțelege cu ceilalți.⁴⁰ Profesorii mai puțin atractivi primesc evaluări mai puțin favorabile ale cursurilor din partea studenților,⁴¹ iar studenții mai puțin atractivi primesc evaluări mai slabe ale inteligenței din partea profesorilor.⁴² O meta-analiză care a adunat rezultatele a peste o sută de studii a constatat că, deși persoanele mai puțin atractive sunt percepute ca fiind mai puțin competente, corelația reală dintre aspectul fizic și competența intelectuală este "practic zero".⁴³ Deși importanța relativă a aspectului fizic variază în funcție de ocupație, persoanele mai puțin atractive au, în general, mai puține șanse de a fi angajate și promovate și câștigă salarii mai mici.⁴⁴ Penalizările sunt evidente chiar și în profesii precum avocat și profesor universitar, unde aspectul fizic nu are o relație demonstrabilă cu performanța profesională.⁴⁵ Aproximativ 60 la sută dintre femeile supraponderale raportează experiențe de discriminare la angajare.⁴⁶ O astfel de discriminare pe baza aspectului fizic are costuri atât individuale, cât și sociale. Ea subminează stima de sine, diminuează aspirațiile profesionale și compromite eficiența și echitatea.⁴⁷ Accentul exagerat pus pe atractivitate scade credibilitatea femeilor și distrage atenția de la capacitățile și realizările lor. Pe termen lung, acestea sunt surse mai stabile de stimă de sine și putere socială decât aspectul fizic.

Devalorizarea și sexualizarea femeilor pe baza aspectului este deosebit de evidentă în cazul femeilor care ocupă funcții de conducere. În prima zi a lui Condoleezza Rice în calitate de consilier pentru securitate națională, New York Times a publicat un profil în care se vorbea despre mărimea rochiei sale (6), gusturile sale în materie de pantofi (pantofi cu toc confortabili) și preferințele sale în materie de tivuri (modeste).⁴⁸ După ce a devenit secretar de stat, apariția sa în cizme înalte în timpul vizitei la trupele din Germania a inspirat portrete de domitoare în caricaturi politice și rutine de comedie.

⁴⁹ Kamala Harris, procurorul general al Californiei, a apărut pe prima pagină a ziarelor atunci când președintele Barack Obama a descris-o ca fiind "de departe, cel mai arătos procuror general din țară".⁵⁰ În calitate de primă doamnă și apoi de candidat politic, Hillary Clinton s-a confruntat cu o avalanșă de critici, fiind catalogată ca fiind neîngrijită, grasă și cu "fundul greu".⁵¹ În calitate de secretar de stat, atunci când un bărbat prezent la o adunare publică din Kârgâzstan a întrebat-o ce designeri poartă, Clinton, exasperată, a răspuns: "Ați pune vreodată această întrebare unui bărbat?"⁵² La scurt timp după ce Marissa Mayer a fost numită director executiv al Yahoo, un articol din Forbes a descris-o ca fiind "atrăgătoare, bine aranjată și echilibrată sub presiune" și i-a descris reputația de "cel mai sexy director executiv din toate timpurile" și una dintre "cele mai sexy fete točilare" din Silicone Valley.⁵³

Deși judecătorii Curții Supreme de Justiție nu sunt cunoscuți pentru că ar fi o bomboană pentru ochi, niciun bărbat nominalizat la Curte nu a atras comentarii precum cele adresate Elenei Kagan; pentru prezentatorul de talk-show Michael Savage, ea arăta "ca și cum ar fi locul ei într-o carmangerie kosher".⁵⁴

Am avut o incursiune personală în fenomenul pe care tocmai l-am descris după ce mi-am făcut publică cartea, *The Beauty Bias*. A fost surprinzător cât de mulți bărbați și-au făcut timp să-mi trimită comentarii de genul "Curvă urâtă" sau "Să facem o colecție pentru a-i cumpăra profesoarei o burka și a îmbunătăți estetica la Stanford".⁵⁵

Un alt cost al discriminării pe baza aspectului este exacerbară inegalității economice și rasiale. Aspectul fizic reflectă și întărește atât privilegiile de clasă. **Standardele de frumusețe predominante dezavantajează persoanele care nu au timpul și banii necesari pentru a investi în atractivitate.** Moda, machiajul, cluburile de sănătate, produsele de slăbit și procedurile cosmetice toate au un cost. Discriminarea bazată pe greutate este deosebit de problematică din punct de vedere al clasei. Persoanele cu venituri mici și cele aparținând minorităților au rate disproporționate de obezitate și, după cum spune un expert, există unele dovezi că "sărăcia îngrașă" și "dovezi mult mai puternice că grăsimea sărăcește".⁵⁶ Multe persoane sărace trăiesc în deșerturi nutriționale - zone fără magazine alimentare ușor accesibile care să vândă fructe și legume proaspete.⁵⁷ Aceste zone tind, de asemenea, să nu aibă facilități publice de recreere și școli cu programe adecvate de educație fizică.⁵⁸ Prejudiciul cu care se confruntă persoanele supraponderale le compromite oportunitățile de educație, de angajare și de câștig. Deși imaginile despre frumusețe sunt din ce în ce mai diverse, ele reflectă încă moștenirea privilegiilor rasiale.

Pielea deschisă, părul îndreptat și trăsăturile anglo-americane comportă un avantaj economic și social.⁵⁹ Cei care arată mai puțin "alb" au venituri și un statut ocupațional mai mici după ce se controlează alți factori.

Discriminarea pe baza aspectului fizic agravează, de asemenea, inegalitatea de gen prin consolidarea unui dublu standard și a unei duble constrângeri pentru femei. Acestea se confruntă cu presiuni mai mari decât bărbații pentru a fi atrăgătoare și cu sancțiuni mai mari în cazul în care nu reușesc să fie atrăgătoare; în consecință, valoarea lor de sine depinde mai mult de aspect.⁶⁰ Femeile supraponderale sunt judecate mai aspru decât bărbații supraponderali și sunt mai susceptibile la tulburări alimentare și la disfuncții psihologice și fizice conexe.⁶¹ Aproximativ nouăzeci la sută dintre pacienții de chirurgie estetică sunt femei, cu toate costurile financiare și riscurile fizice pe care le presupun astfel de proceduri.⁶² Cu toate acestea, chiar dacă cultura se așteaptă ca femeile să se conformeze, acestea se confruntă adesea cu ridiculizarea eforturilor lor. Un exemplu în acest sens a fost comentariul unui editorialist de la Boston Herald despre aspectul unui politician proeminent: "Părea să fie ceva umilitor, trist, disperat și jenant la [Katherine] Harris ieri, o femeie de o anumită vârstă care încerca prea mult să reziste. "63 "O anumită vârstă" era de patruzeci și trei de ani.⁶⁴ Dar nici femeile nu ar trebui să se "lase", nici să arate ca și cum ar încerca prea mult să nu o facă.⁶⁵ Frumusețea trebuie să pară naturală - chiar și, sau mai ales, atunci când poate fi obținută doar printr-un efort considerabil nenatural. Feministele se află într-o situație deosebit de problematică. Cele care sfidează standardele convenționale sunt ridiculizate ca niște harpițe casnice; cele care se conformează sunt respinse ca ipocrite. Decizia lui Jane Fonda de a-și face implanturi mamare și alte intervenții chirurgicale părea să "contrazică tot ceea ce susține" în ceea ce privește sănătatea și condiția fizică.⁶⁶ Când a fost confruntată cu această contradicție, Fonda a răspuns: "Nu am cerut niciodată să fiu un model de urmat. . . . Nu pretind să fiu diferită de orice altă femeie. Sunt supusă acelorași slăbiciuni și presiuni. "67 Cel mai deranjant dintre toate este prețul pe care aceste critici îl au asupra propriei stime de sine a indivizilor. Multe femei care recunosc normele de frumusețe ca fiind opresive se simt umilite de incapacitatea de a scăpa de ele. Le este rușine pentru că se simt rușinate.

Scriind despre faptul că a recurs la electroliză pentru a elimina părul facial inestetic, Wendy Chapkis mărturisește "Sunt o feministă. Cât de umilă mă simt atunci. Sunt o femeie. Cât de urâtă am fost făcută să mă simt. Am eșuat în ambele privințe. "68

Eve Ensler, în *The Good Body* (Corpul bun), își povestește propriile lupte cu o ironie autoironică: "Ceea ce nu pot să cred este că cineva ca mine, o feministă radicală timp de aproape treizeci de ani, ar putea petrece atât de mult timp gândindu-se la stomacul meu. A devenit chinul meu, distractorul meu: este cea mai serioasă relație de angajament a mea. "69

pot

III. APĂRAREA Frumuseții

Răspunsurile la aceste critici s-au desfășurat pe mai multe planuri. Unele femei subliniază puterea/influența. Paciente de chirurgie estetică descriu adesea decizia lor ca fiind "alegerea independentă a unei femei eliberate" și neagă faptul că sunt presate de alții.⁷⁰ Într-un articol Playboy de largă circulație, Jan Breslauer, fost profesor de teorie feministă la Yale, a insistat în continuare asupra faptului că efectuarea unei "operații la sâni" exprimă principiile feministe - "dreptul unei femei de a face ce vrea cu corpul ei".⁷¹ "M-a făcut să mă concentrez asupra a cât de departe am ajuns. . . . Am ajuns la un punct în care pot să ies și să-mi cumpăr o pereche nouă de faruri dacă vreau. . . . [Dacă cineva mă întreabă dacă sunt [ale mele, pot] să le spun: "Da, mi le-am cumpărat singură"]"⁷² În același timp, mulți pacienți au recunoscut că ridicolul, umilința și rușinea au stat la baza deciziilor lor. O pacientă a descris o experiență comună: "Mi-aș fi dorit să pot spune: "La naiba cu asta, îmi voi iubi corpul așa cum este". . dar încercasem să fac asta timp de cincisprezece ani și nu a funcționat. "⁷³ Hillary Clinton, care și-a făcut mai multe transformări minore, a surprins păreri la fel de comune atunci când a declarat pentru revista Elle: "Chirurgia estetică poate fi la fel de importantă pentru starea de spirit și bunăstarea cuiva ca orice alt tip de operație. "⁷⁴ De asemenea, studiile privind utilizarea de către femei a machiajului, a saloanelor și a spa-urilor constată o satisfacție considerabilă în legătură cu astfel de achiziții. Cosmeticele îi fac pe mulți indivizi să se simtă mai "credibili" și mai "profesioniști".⁷⁵ Timpul petrecut la cumpărături sau în spa-uri și saloane oferă plăcere și oportunități pentru crearea de legături între femei. De asemenea, poate părea o necesitate profesională. Un studiu efectuat în Congresul femeilor cu vârste cuprinse între patruzeci și șase și șaptezeci și patru de ani a constatat că peste nouăzeci la sută dintre acestea nu aveau părul cărunt vizibil.⁷⁶ Motivele pentru vopsire nu sunt diferite de cele care îi motivează pe utilizatorii de Botox. După cum a observat Susan Brownmiller acum trei decenii, liftingul facial este "o extensie logică a fiecărei creme de noapte, creme hidratante, produse de curățare a porilor și măști faciale care a precedat-o. "⁷⁷ Cu toate acestea, după cum a susținut Carolyn Heilbrun într-un eseu celebru, "Coming of Age", machiajul sau vopsirea părului sunt o formă de "camuflaj" temporar, care poate fi eliminat după bunul plac.⁷⁸ Chirurgia reflectă o încercare mai riscantă de a modifica corpul, iar eforturile sunt adesea doar "pentru scurt timp, dacă nu sunt deloc eficiente. Mai rău, ele sporesc teama de bătrânețe...". . . [Noi ar trebui să încurajăm tinerețea, nu să încercăm să fim ca ea. "⁷⁹ Libertatea la jumătatea vieții poate veni doar prin înțelegerea faptului că "cine sunt este ceea ce fac", nu cum arăt.⁸⁰ Eve Ensler face aceeași afirmație cu privire la diete și alte regimuri legate de aspect: "IUBEȘTE-ȚI CORPUL. Nu-l mai reparați. "⁸¹ În timp ce femeile rămân divizate în ceea ce privește practicile cosmetice, ele împărtășesc, de asemenea, adesea, disconfort cu privire la cultura care le produce. Aspectul este o oportunitate de exprimare și autodeterminare, dar multe femei recunosc că opțiunile lor sunt mult prea mult "limitate de circumstanțe care nu sunt create de ele. "⁸² Într-un studiu privind machiajul la locul de muncă, aproape toate participantele au crezut că au avut posibilitatea de a alege dacă să folosească sau nu produse cosmetice.⁸³ Dar mulți au crezut, de asemenea, că femeile care refuză să se machieze "nu par a fi (1) sănătoase, (2) heterosexuale sau (3) credibile".⁸⁴ De asemenea, chiar și femeile care sunt mulțumite de decizia lor de a se supune unei operații estetice sunt adesea foarte critice față de cultura care le-a determinat să facă acest pas. O astfel de operație este "un simptom al unei ordini sociale nedrepte, în care

femeile [trebuie] să ajungă la extreme" doar pentru a arăta acceptabil.⁸⁵ Pentru Katha Pollitt: [C]u ce se referă majoritatea acestor înfometare și sculptură, dacă nu acceptarea faptului că femeia este, în esență, doar un corp ... cu o durată de viață destul de scurtă? Poți amâna data de expirare dacă "muncești" la el ... sau dacă "se face treabă", ca și cum corpul ar fi un fel de șantier perpetuu. Dar, în esență, suferi mult pentru a face pe plac oamenilor . . . și ascunzi acest fapt de tine însuși cu o mulțime de prostii despre autoperfecționare și stima de sine.⁸⁶

Nu toate femeile au, desigur, astfel de iluzii. Multe dintre ele recunosc, de asemenea, că pe termen lung, eforturile lor de a se conforma idealurilor convenționale au "costuri grele pentru ele și pentru toate femeile"⁸⁷. Dar acesta pare a fi prețul succesului pe termen scurt, care presupune "să se mulțumească cu o cultură care, în opinia lor, le judecă și le recompensează pentru aspectul lor."⁸⁸ După cum a remarcat o feministă, "sunt o femeie de mijloc în lumea de astăzi și nu cred că am timp să reeduc societatea pentru binele mai mare."⁸⁹ "Chirurgia plastică", a recunoscut ea, "este un pic de trădare, dar nu cred că înseamnă că trebuie să mă împung în țeapă cu feminismul. . . . Personalul poate fi politic, dar tot personalul este și el personal. . . . Știu că îmbătrânirea naturală este cea mai onorabilă cale de urmat, dar nu sunt acolo pentru a fi onorabilă față de sexul meu. Am făcut destul de des asta în viața mea."⁹⁰ Jan Breslauer își apără implanturile în mod similar. Sexismul "nu se va schimba prea curând. Iată care este alegerea: poți să te revolți împotriva unei lumi imperfecte sau să te duci să-ți iei o pereche de bazonii grozave." Atâta timp cât "femeile sunt judecate după sânii lor... uneori este mai bine să recunoști că nedreptatea există și să-ți continui viața"⁹¹. Astfel de comentarii evidențiază dilema descurajantă cu care se confruntă multe feministe între interesele personale și angajamentele politice. Chiar și liderii mișcării feministe care încearcă să dea exemplul corect nu reușesc frecvent să atingă pacea interioară pe care o cer politicile lor. Ca o chestiune de principiu, Susan Brownmiller a încetat să se mai radă pe picioare, dar, ani mai târziu, "încă mai trebuia să accepte rezultatele inestetice."⁹² Patricia Williams face o mărturisire similară despre atașamentul ei față de încălțăminte "power point" - pantofi cu tocuri fusiforme și vârfuri înguste, nepotrivite pentru mersul propriu-zis.⁹³ O astfel de ambivalență este puțin surprinzătoare, având în vedere forțele culturale adânc înrădăcinate și presiunile pieței care stau la baza idealurilor de înfățișare. Așadar, unde ne duce asta? "A dezamăgit feminismul femeile?" se întreabă Karen Lehman.⁹⁴ "Au eșuat femeile în fața feminismului? Sau societatea le-a dezamăgit pe amândouă?"⁹⁵ Poate că, mai precis, sunt acestea moduri utile de a formula întrebarea? Este o cale mai bună de a merge înainte să evităm să privim înapoi și să trecem dincolo de vină? Putem să criticăm practicile legate de aspect fără a critica femeile care le consideră necesare? La baza acestei întrebări se află probleme mai profunde și mai supărătoare legate de falsa conștiință, de rolul femeii și de sinele "autentic". O mare parte din lucrările timpurii ale feministelor contemporane privind aspectul au subliniat necesitatea de a lega personalul de politic.⁹⁶ Din această perspectivă, o "alegere" de a se angaja în practici care obiectifică femeile sau impun costuri nejustificate părea ireconciliabilă cu principiile feministe. Atunci când femeile se simțeau pe ele însele ca agenți autonomi, luând decizii plăcute, aceasta era pur și simplu o dovadă a puterii ideologiilor represive.⁹⁷ Singurul răspuns era de a sensibiliza femeile și de a le cere să își prețuiască sinele lor autentic și nereconstruit.⁹⁸ Ele ar trebui să își accepte corpurile așa cum sunt "cu adevărat" și să se mulțumească pe ele însele, nu pe alții, cu felul în care arată.⁹⁹ În schimb, majoritatea teoreticienilor feminismului contemporan, influențați de perspectivele postmoderne, nu văd niciun punct de vedere universal, necontestat, din care conștiința să poată fi declarată "falsă" sau

identitățile să fie considerate "autentice".¹⁰⁰ Cu toate acestea, ei subliniază, de asemenea, legătura dintre personal și politic.¹⁰¹ Alegerile nu sunt niciodată complet "libere" sau exclusiv "personale".¹⁰² Practicile culturale modelează în mod inevitabil preferințele indivizilor, iar răspunsurile lor individuale contribuie, la rândul lor, la susținerea sau modificarea acestor practici. Potrivit unor critici precum Susan Bordo, acest lucru presupune să privim corpul ca pe un loc nu doar de exprimare de sine, ci și de luptă politică.¹⁰³ Cu toate acestea, pentru mulți activiști, astfel de formulări teoretice oferă prea puține îndrumări cu privire la alegerile personale care au implicații politice. După cum remarcă Katha Pollitt, eșecul de a lua atitudine față de practicile care subordonează femeile ca grup duce prea ușor la o abordare de tipul "dă-i bătaie, fată", în care "orice este feminist atâta timp cât tu "alegi". "¹⁰⁴ A devenit acum "neprietenos, condescendent, infantilizant și sexist să pui la îndoială decizia unei alte femei. . . . Nu există niciun context social și niciun loc unde să stai și să rezisti; există doar un meniu de opțiuni și preferințe individuale. "¹⁰⁵ O parodie Onion face o remarcă similară.¹⁰⁶ Sub titlul "Women Now Empowered by Everything a Woman Does" (Femeile sunt acum împuternicite de tot ceea ce face o femeie), o profesoară fictivă de studii feminine explică faptul că "[f]ortunately for the less impressive among us, a new strain of feminism has emerged" (din fericire pentru cele mai puțin impresionante dintre noi, a apărut o nouă tulpină de feminism), în care aproape toate activitățile - cum ar fi mersul la cumpărături de pantofi sau creșterea în greutate - sunt "susținute ca fiind mândre și îndrăznețe afirmații de independență".¹⁰⁷ O altă feministă fictivă din parodie spune: "Numai laudând fiecare lucru pe care îl face o femeie ... puteți merge cu adevărat, fetelor. "¹⁰⁸ .

Era "mult mai simplu", observă Pollitt, când feminismul putea doar "să le spună femeilor să își folosească faimoasa influență pentru a-și trage șosetele și a spune "du-te naibii!"¹⁰⁹ .

IV. DINCOLO DE IMPAS "Ce vor femeile?" a întrebat Freud în mod faimos, ca și cum preferințele a jumătate din populația lumii ar putea fi captate într-un standard universal.¹¹⁰ Când vine vorba de aspect, ceea ce doresc femeile nu este întotdeauna la fel sau întotdeauna compatibil. Multe femei care optează pentru îmbunătățiri estetice se simt bine servite de rezultat.¹¹¹ Dar costul este acela de a întări standardele care fac ca celorlalte femei să le fie mai greu să reziste.¹¹² Cu toate acestea, indiferent de dezacordurile lor cu privire la aceste probleme, majoritatea indivizilor par să împărtășească anumite valori fundamentale. Aspectul ar trebui să fie o sursă de plăcere, nu de rușine. Indivizii ar trebui să poată lua decizii cu privire la posibilitatea de a-și spori atractivitatea fără a fi judecați ca fiind incorecți din punct de vedere politic sau inacceptabili din punct de vedere profesional. Idealurile noastre de înfățișare ar trebui să reflecte diversitatea în funcție de rasă, etnie, vârstă și dimensiuni corporale. În această lume ideală, importanța aspectului fizic nu ar fi supraestimată. Și nici nu s-ar răsfrânge asupra contextelor de angajare și educaționale în care judecățile ar trebui să se bazeze pe competență, nu pe cosmetică. Femeile nu ar fi ținute la standarde mai înalte decât bărbații. Nici stima lor de sine nu ar fi legată de atractivitate, mai degrabă decât de realizări. Pentru ca aspectul fizic să fie o sursă de plăcere și nu de anxietate, acesta nu poate dicta stima de sine a femeilor. Așadar, cum ajungem de aici până acolo? Nu există răspunsuri ușoare, dar reformularea opiniei feministe este un punct de plecare evident. Nu a ajutat deloc agenda politică sau imaginea publică a feministelor denunțarea

practicilor de frumusețe larg acceptate și a femeilor care nu vor să se conformeze programului.¹¹³ O mai mare toleranță este necesară, împreună cu recunoașterea faptului că nu toate femeile se află în aceeași situație în ceea ce privește capacitatea lor de rezistență. Cei care scriu despre problemele femeilor trebuie să recunoască faptul că nu toată lumea își permite luxul de a putea spune "la naiba cu voi" industriei cosmetice. În meseria mea de profesor de drept, nimănui nu-i pasă dacă folosesc rimel. Pentru comentatorii juridici ai televiziunii, cum ar fi , circumstanțele sunt mult diferite, iar condamnarea pe care a primit-o pentru schimbarea ei chirurgicală de look părea prost direcționată.¹¹⁴ De ce să se concentreze criticile pe alegerea ei, mai degrabă decât pe preferințele telespectatorilor și ale directorilor de rețea care au făcut ca această alegere să pară necesară? Multe femei care optează pentru îmbunătățiri estetice se simt bine servite de rezultat.¹¹¹ Dar costul este acela de a întări standardele care fac ca celorlalte femei să le fie mai greu să reziste.¹¹² Cu toate acestea, indiferent de dezacordurile lor cu privire la aceste probleme, majoritatea indivizilor par să împărtășească anumite valori fundamentale. Aspectul ar trebui să fie o sursă de plăcere, nu de rușine. Indivizii ar trebui să poată lua decizii cu privire la posibilitatea de a-și spori atractivitatea fără a fi judecați ca fiind incorecți din punct de vedere politic sau inacceptabili din punct de vedere profesional. Idealurile noastre de înfățișare ar trebui să reflecte diversitatea în funcție de rasă, etnie, vârstă și dimensiuni corporale. În această lume ideală, importanța aspectului fizic nu ar fi supraestimată. Și nici nu s-ar răstrânge asupra contextelor de angajare și educaționale în care judecățile ar trebui să se bazeze pe competență, nu pe cosmetică. Femeile nu ar fi ținute la standarde mai înalte decât bărbații. Nici stima lor de sine nu ar fi legată de atractivitate, mai curând decât de realizări. Pentru ca aspectul fizic să fie o sursă de plăcere și nu de anxietate, acesta nu poate dicta stima de sine a femeilor. Așadar, cum ajungem de aici până acolo? Nu există răspunsuri ușoare, dar reformularea opiniei feministe este un punct de plecare evident. Nu a ajutat deloc agenda politică sau imaginea publică a feministelor denunțarea practicilor de frumusețe larg acceptate și a femeilor care nu vor să se conformeze programului.¹¹³ O mai mare toleranță este necesară, împreună cu recunoașterea faptului că nu toate femeile se află în aceeași situație în ceea ce privește capacitatea lor de rezistență. Cei care scriu despre problemele femeilor trebuie să recunoască faptul că nu toată lumea își permite luxul de a putea spune "la naiba cu voi" industriei cosmetice. În meseria mea de profesor de drept, nimănui nu-i pasă dacă folosesc rimel. Pentru comentatorii juridici ai televiziunii, cum ar fi Greta Van Susteren, circumstanțele sunt mult diferite, iar condamnarea pe care a primit-o pentru schimbarea ei chirurgicală de look părea prost direcționată.¹¹⁴ De ce să se concentreze criticile pe alegerea ei, mai degrabă decât pe preferințele telespectatorilor și ale directorilor de rețea care au făcut ca această alegere să pară necesară? Concentrarea atenției asupra deciziilor personale mai degrabă decât asupra practicilor colective cere prea mult indivizilor și prea puțin societății.¹¹⁵ În acest scop, avem nevoie de o gamă largă de inițiative. Indivizii ar trebui să se educe pe ei înșiși și pe alții cu privire la riscurile practicilor cosmetice și să ofere mai mult sprijin femeilor care se împotrivesc acestora. Școlile și locurile de muncă ar trebui să facă mai mult pentru a descuraja discriminarea bazată pe aspect. Mass-media trebuie să ofere imagini mai diverse și mai naturale ale frumuseții și să evite promovarea reclamelor frauduloase legate de aspect. Legea ar trebui să interzică discriminarea bazată pe aspect și să reglementeze mai eficient comercializarea produselor de înfrumusețare.¹¹⁶ Atunci când un lider precum Donald Trump înjosește aspectul rivalilor săi, al criticilor și chiar al femeilor care l-au acuzat de abuz sexual, publicul ar trebui să își facă simțită indignarea.¹¹⁷ Feministele pretind că vorbesc din experiența femeilor. Dar această

experiență sfătuiește toleranța față de diferitele moduri în care înfățișarea este percepută de femei diferite, sub constrângeri diferite. Grăsimea este o problemă feministă, a declarat titlul criticii lui Susie Orbach, care a circulat pe scară largă.¹¹⁸ La fel și implanturile, Botoxul, pantofii cu toc și o mulțime de alte preocupări legate de aspect. Femeile au nevoie de modalități mai bune de a discuta între ele, mai degrabă decât de a trece una peste alta, cu privire la aceste probleme, care continuă să le modeleze oportunitățile și identitățile.